

{73}

SEAT No. _____

No. of Printed Pages: 02

Sardar Patel University**M. A. Examination Ist Semester (CBCS) Sanskrit NC****Tuesday Date: 07/11/2017 Time: 10.00 a.m. to 01.00 p.m.****PA01CSAN07 Vyakarana: Vaiyakarana Siddhantakaumudi of Bhattojidikshita (Acha-Sandhi Prakaranam) & Paspashahnika of Patanjali-Mahabhashya****Total Marks: 70****(૧૦)**

પ્ર-૧ બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો (બધા ફરજિયાત)

૧. પાણિનિએ અષ્ટાધ્યાયી ગ્રંથ કઈ શૈલીમાં લખ્યો છે ?
 (A) સૂત્ર (B) ટીકા
 (C) ફક્કિકા (D) વેદર્ભી
૨. નીચેનામાંથી ભટ્ટોજિદીક્ષિતનો ગ્રંથ નથી
 (A) શબ્દકૌસ્તુભ (B) તત્ત્વકૌસ્તુભ
 (C) પ્રૌઢમનોરમા (D) આનંદકૌસ્તુભ
૩. વાસુદેવ વાજપેયીએ સિદ્ધાન્તકૌમુદી પર કઈ ટીકા રચી છે ?
 (A) રત્નાર્ણવ (B) સુમનોરમા
 (C) બાલમનોરમા (D) પ્રૌઢમનોરમા
૪. 'ટ' નું ઉચ્ચારણસ્થાન કયું છે ?
 (A) તાલવ્ય (B) મૂર્ધા
 (C) દન્ત્ય (D) ઓષ્ઠ્ય
૫. પાણિનિના મતે સૂત્રોના પ્રકાર કેટલા છે ?
 (A) ૦૮ (B) ૧૧
 (C) ૧૩ (D) ૦૬
૬. તસ્માદ્ ધ્વનિ: _____ ।
 (A) કાવ્યમ્ । (B) સ્ફોટ: ।
 (C) શબ્દ: । (D) વાયુ: ।
૭. મહાભાષ્ય પર કૈયટે કઈ ટીકા રચી છે ?
 (A) સુખબોધિની (B) પ્રદીપ
 (C) પ્રકાશ (D) ન્યાસ
૮. નીચેનામાંથી વ્યાકરણ અધ્યયનનું પ્રયોજન નથી.
 (A) લાઘવ (B) આગમ
 (C) રક્ષા (D) સિદ્ધિ
૯. મહાભાષ્યમાં કુલ કેટલા આસ્તિક છે ?
 (A) ૮૫ (B) ૮૬
 (C) ૮૨ (D) ૬૭
૧૦. _____ પઠન્તિ આહિતાગ્નિરપશબ્દ પ્રયુજ્ય પ્રાયશ્ચિત્તીયાં સારસ્વતીમિર્થી નિર્વપેત્ત્વ ઇતિ ।
 (A) પૌરાણિકા: । (B) યાજ્ઞિકા: ।
 (C) માધ્યમિકા: । (D) નૈયાયિકા: ।

પ્ર- ૨ પાણિનિનું જીવન, સમય અને કવન વિશે નોંધ લખો.

(૧૨)

અથવા

પ્ર-૨ પાણિનીય વ્યાકરણનું મહત્ત્વ પ્રતિપાદિત કરો.

(૧૨)

પ્ર- ૩ (અ) નીચેનાં સૂત્રો સમજાવો (ગમે તે એક):

(૦૫)

૧. વૃદ્ધિરેચિ। (૬/૧/૮૮)

૨. નાદિન્યાક્રોશે પુત્રસ્ય। (૮/૪/૪૮)

પ્ર-૩ (બ) નીચેની રૂપ સિદ્ધ કરો (ગમે તે એક):

(૦૫)

૧. ગજ્ઞોદકમ્।

૨. પ્રાચ્છતિ।

પ્ર-૩ (ક) ગમે તે એક વિશે નોંધ લખો:

(૦૮)

૧. યજ્ઞ સંધિ કરનારાં સૂત્રો સમજાવો

૨. પૂર્વરૂપ કરનારાં સૂત્રો સમજાવો

પ્ર-૪ ગમે તે એક વિશે નોંધ લખો.

(૧૨)

૧. પતંજલિનું જીવન

૨. મહાભાષ્યગ્રંથનો પરિચય આપો

પ્ર-૫ (અ) ગમે તે એક ગદ્યખંડ અનુવાદ સહિત સમજાવો:

(૦૬)

૧. અન્યતરોપદેશેન કૃતં સ્યાત્। તદ્વથા ભક્ષ્યનિયમેનાભક્ષ્યપ્રતિષેધો ગમ્યતે। 'પન્ન પન્નનચા ભક્ષ્યાઃ' इत्युक्ते गम्यत एतद्- अतोऽन्येऽभक्ष्या इति। अभक्ष्यप्रतिषेधेन वा भक्ष्यनियमः। तद्यथा 'अभक्ष्यो ग्राम्यकुक्कुटः अभक्ष्यो ग्राम्यसूकरः' इत्युक्ते: गम्यत एतद्-आरण्यो भक्ष्य इति। एवमिहापि। यदि तावच्छब्दोपदेशः क्रियते, गौरित्येतस्मिन्नुपदिष्टे गम्यत एतद्-गाव्यादयोऽपशब्दा इति।

૨. ઉપલબ્ધૌ યત્નઃ ક્રિયતામ્। મહાન્ શબ્દસ્ય પ્રયોગવિષયઃ। સપ્તદ્વીપા વસુમતી ત્રયો લોકાઃ, ચત્વારો વેદાઃ સાંજ્ઞાઃ સરહસ્યા બહુધા ભિન્ના એકશતમધ્વર્યુશાખાઃ સહસ્રવર્ત્મા સામવેદઃ, એકવિંશતિધા બાહ્વચ્યં નવધાથર્વણો વેદઃ વાકોવાક્યમિતિહાસઃ પુરાણં વૈદ્યકમિત્યેતાવાજ્ઞબ્દસ્ય પ્રયોગવિષયઃ। એતાવન્તં શબ્દસ્ય પ્રયોગવિષયમનનુનિશમ્ય 'સન્ત્યપ્રયુક્તા' इति वचनं केवलं साहसमात्रमेव।

પ્ર-૫ (બ) સિદ્ધે શબ્દાર્થ સમ્બન્ધે- સૂત્ર સમજાવો.

(૧૨)

અથવા

પ્ર- ૫ (બ) રક્ષોહાગમલધ્વસન્દેહાઃ પ્રયોજનમ્।- સમજાવો.

(૧૨)

-૦-

— X —
(2)

Sardar Patel University

SEAT No. _____

M. A. Examination Ist Semester (CBCS) Sanskrit

Wednesday Date: 01/11/2017 Time: 10.00 a.m. to 01.00 p.m.

PA01CSAN21: Indian Philosophy: Shankarabhashya of Shankaracharya (Adhyaya-I,
Selected Sutras) & Jain - Bauddha Darshana (of Sarvadarshanasangraha)

Total Marks: 70

(10)

પ્ર-૧ બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો (બધા ફરજિયાત):

૧. બ્રહ્મસૂત્રના ત્રીજા અધ્યાયનું નામ શું છે ?
 (A) સાધનાધ્યાય (B) અવિરોધાધ્યાય
 (C) ફલાધ્યાય (D) સમન્વયાધ્યાય
૨. શંકરાચાર્યના મતે બ્રહ્મસૂત્રમાં કેટલાં સૂત્રો છે ?
 (A) ૫૫૫ (B) ૬૭૫
 (C) ૫૫૭ (D) ૫૫૬
૩. બ્રહ્મવિદ્ આપ્નોતિ પરમ્- એ શ્રુતિવાક્ય કયા ઉપનિષદનું છે ?
 (A) બૃહદારણ્યક (B) છાંદોગ્ય
 (C) મુંડક (D) તેત્તિરીય
૪. જન્માદ્યસ્ય યતઃ । સૂત્રમાં 'જન્માદિ' પદમાં કયો સમાસ છે ?
 (A) અતદ્ગુણસંવિજ્ઞાનબહુવ્રીહિ (B) તદ્ગુણસંવિજ્ઞાનબહુવ્રીહિ
 (C) અવ્યયીભાવ (D) તત્પુરુષ
૫. નનુ જ્ઞાનં _____ ક્રિયા ।
 (A) બૌદ્ધિકી (B) શારીરિકી
 (C) માનસી (D) ન અપિ એકા ।
૬. નીચેનામાંથી જૈનોના મતે પદાર્થ નથી ?
 (A) સંવર (B) નિર્જર
 (C) તર્ક (D) આશ્રવ
૭. જૈનોના મતે જ્ઞાન કેટલા પ્રકારનું છે ?
 (A) તેર (B) સાત
 (C) અગિયાર (D) પાંચ
૮. નીચેનામાંથી બૌદ્ધ સંપ્રદાય નથી.
 (A) વૈભાષિક (B) સૌત્રાન્તિક
 (C) આધ્યાત્મિક (D) માધ્યમિક
૯. બૌદ્ધદર્શનના પ્રવર્તક આચાર્ય કોણ છે ?
 (A) ભગવાનબુદ્ધ (B) શાન્તરશ્મિત
 (C) નાગાર્જુન (D) દિક્કનાગ
૧૦. આલયવિજ્ઞાનપ્રવૃત્તિવિજ્ઞાનપ્રવાહો _____ સ્કન્ધઃ ।
 (A) રૂપ । (B) વેદના ।
 (C) વિજ્ઞાન । (D) સંજ્ઞા ।

પ્ર- ૨ શંકરના મતે જગતનું સ્વરૂપ સ્પષ્ટ કરો.

(૧૫)

અથવા

પ્ર- ૨ નોંધ લખો

(૧૫)

૧. શંકરાચાર્યનું કવન

૨. વેદાંતદર્શનનો પરિચય આપો

પ્ર- ૩ (અ) ગમે તે એક સાનુવાદ સમજાવો:

(૦૬)

૧. મહત્ત્વ ઋગ્વેદાદે: શાસ્ત્રસ્યાનેકવિદ્યાસ્થાનોપબૃંહિતસ્ય પ્રદીપવત્સર્વાવદ્યોતિન: સર્વજ્ઞકલ્પસ્ય યોનિ: કારણં બ્રહ્મ। ન હીદૃશસ્ય શાસ્ત્રસ્યર્ગવેદાદિલક્ષણસ્ય સર્વજ્ઞગુણાન્વિતસ્ય સર્વજ્ઞાદન્યત: સંભવોઽસ્તિ। યદ્યદ્વિસ્તરાર્થં શાસ્ત્રં યસ્માત્પુરુષવિશેષાત્સંભવતિ, યથા વ્યાકરણાદિ પાણિન્યાદેર્જ્ઞયૈકદેશાર્થમપિ સ તતોઽપ્યધિકતરવિજ્ઞાનં ઇતિ પ્રસિદ્ધં લોકે। કિમુ વ્યક્તવ્યમનેકશાખાભેદભિન્નસ્ય દેવતિર્યકમનુષ્યવર્ણાશ્રમાદિપ્રવિભાગહેતો: ઋગ્વેદાદ્યાઘ્યસ્ય સર્વજ્ઞાનાકરસ્યાપ્રયત્નેનૈવ લીલાન્યાયેન પુરુષનિ:શ્વાસવદ્યસ્માન્મહતો ભૂતાદ્યોને: સંભવ:, 'અસ્ય મહતો ભૂતસ્ય નિ:શ્વસિતમેતદ્ઋગ્વેદ:' ઇત્યાદિ શ્રુતે:।

૨. અત્રાહ- નાઽઽનન્દમય: પર આત્મા ભવિતુમર્હતિ। કસ્માત્, વિકારશબ્દાત્। પ્રકૃતિવચનાદયમન્ય: શબ્દો વિકારવચન: સમધિગત:, આનન્દમય ઇતિ મયટો વિકારાર્થત્વાત્। તસ્માદન્નમયાદિશબ્દવદ્વિકારવિષય એવાનન્દમયશબ્દ ઇતિ ચેત્, ન; પ્રાચુર્યાર્થેઽપિ મયટ: સ્મરણાત્। 'તત્પ્રકૃતવચને મયટ્' (પા.સૂ. ૫/૪/૨૧) ઇતિ હિ પ્રચુરતાયામપિ મયટ્ સ્મર્યતે। યથા 'અન્નમય યજ્ઞ:' ઇત્યન્નપ્રચુર ઉચ્યતે, એવાનન્દપ્રચુરં બ્રહ્માનન્દમયમ્ ઉચ્યતે। આનન્દપ્રચુરત્વં ચ બ્રહ્મણો મનુષ્યત્વાદારભ્યોત્તરસ્મિન્નુત્તરસ્મિન્સ્થાને શતગુણ આનન્દ ઇત્યુક્ત્વા બ્રહ્માનન્દસ્ય નિરતિશયત્વાવધારણાત્। તસ્માત્ પ્રાચુર્યાર્થે મયટ્।

પ્ર- ૩ (બ) અધ્યાસ વિશે સવિસ્તર નોંધ લખો

(૦૮)

અથવા

પ્ર- ૩ (બ) આકાશાધિકરણનો સાર આપો.

(૦૮)

પ્ર- ૪ સપ્તભંગીનય વિશે સવિસ્તર નોંધ લખો.

(૧૫)

અથવા

પ્ર- ૪ જૈનોના મતે જ્ઞાનના સ્વરૂપ વિશે સવિસ્તર નોંધ લખો.

(૧૫)

પ્ર- ૫ બૌદ્ધ દર્શનના ઉદ્ભવ અને વિકાસ વિશે સવિસ્તર નોંધ લખો.

(૧૫)

અથવા

પ્ર- ૫ બૌદ્ધ ભણત્ભંગ વિશે સવિસ્તર નોંધ લખો.

(૧૫)

—X—X—

Sardar Patel University**M. A. Examination Ist Semester (CBCS) Sanskrit****Friday Date: 03/11/2017 Time: 10.00 a.m. to 01.00 p.m.****PA01CSAN22 Vyakarana: Vaiyakarana Siddhantakaumudi of Bhattojidikshita (Acha-Sandhi Prakaranam) & Paspashahnika of Patanjali-Mahabhashya****Total Marks: 70****(૧૦)**

પ્ર-૧ બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો (બધા ફરજિયાત)

૧. સિદ્ધાન્તકૌમુદીનો ગ્રંથપ્રકાર જણાવો.

(A) ટીકા	(B) વૃત્તિ
(C) પ્રસ્થાન	(D) પ્રક્રિયા
૨. નીચેનામાંથી ભટ્ટોજિદીક્ષિતે ધર્મશાસ્ત્ર પર કયો ગ્રંથ લખ્યો છે ?

(A) શબ્દકૌસ્તુભ	(B) પ્રવરનિર્ણય
(C) પ્રૌઢમનોરમા	(D) અર્થનિર્ણય
૩. સિદ્ધાન્તકૌમુદી ઉપર વાસુદેવ વાજપેયીએ કઈ ટીકા લખી છે ?

(A) સુમનોરમા	(B) પ્રૌઢમનોરમા
(C) બાલમનોરમા	(D) પૂર્ણિમા
૪. 'અનચિ ચ।' સૂત્રનો ક્રમાંક આપો ?

(A) ૮/૪/૪૭	(B) ૮/૪/૪૯
(C) ૩/૪/૩૦	(D) ૨/૧/૩૦
૫. 'વૃદ્ધિરેચિ।' સૂત્રનો પ્રકાર જણાવો.

(A) પરિભાષા	(B) વિધિ
(C) અતિદેશ	(D) અધિકાર
૬. નીચેનામાંથી શબ્દાનુશાસનનું પ્રયોજન નથી.

(A) ऊह।	(B) लाघव।
(C) यदधीतम्।	(D) विद्वांसः।
૭. 'સિદ્ધ' શબ્દ: _____ પર્યાયવાચિન: ।

(A) નિત્ય: ।	(B) અનિત્ય: ।
(C) નિત્યાનિત્યો: ।	(D) નૈકમપિ ।
૮. 'સ્થૂલાનિ પૃષન્તિ યસ્યા: ઇતિ સ્થૂલપૃષતી:' - કયો સમાસ છે ?

(A) કર્મધારય	(B) દ્વન્દ્વ
(C) અવ્યયીભાવ	(D) બહુવ્રીહિ
૯. કશ્ચિત્ _____ કર્તવ્ય:, કશ્ચિદપવાદ: ।

(A) उत्सर्ग: ।	(B) अपसर्ग: ।
(C) उपसर्ग: ।	(D) विसर्ग: ।
૧૦. વ્યાહિએ કયો ગ્રંથ રચ્યો છે ?

(A) કાશિકા	(B) સંગ્રહ
(C) વાર્તિક	(D) ફક્કિકા

પ્ર- ૨ પાણિનિના જીવન, સમય અને કવન અંગે નોંધ લખો.

(૧૨)

અથવા

પ્ર- ૩ ભટ્ટોજિદીક્ષિતનું વ્યાકરણમાં પ્રદાન થયો.

(૧૨)

પ્ર- ૩ (અ) નીચેનાં સૂત્રો સમજાવો (ગમે તે એક):

(૦૫)

૧. આદ્ ગુણઃ । (૬/૧/૮૭)

૨. સર્વત્ર વિભાષા ગોઃ । (૬/૧/૨૨)

પ્ર-૩ (બ) નીચેની રૂપ સિદ્ધ કરો (ગમે તે એક):

(૦૫)

૧. મદ્ધ્વરિઃ ।

૨. ગઙ્ગૌષઃ ।

પ્ર-૩ (ક) ગમે તે એક વિશે નોંધ લખો:

(૦૮)

૧. પરરૂપ કરનારાં સૂત્રો સમજાવો

૨. પ્રકૃતિભાવ વિશે ચર્ચા કરો

પ્ર-૪ પતંજલિનું જીવન અને મહાભાષ્યનો પરિચય આપો

(૧૨)

અથવા

પ્ર-૪ યથોત્તરં મુનીનાં પ્રામાણ્યમ્ ।- ચર્ચો.

પ્ર-૫ (અ) ગમે તે એક ગદ્યખંડ અનુવાદ સહિત સમજાવો:

(૦૬)

૧. યસ્તુ પ્રયુક્તે કુશલો વિશેષે શબ્દાન્ યથાવદ્ વ્યવહારકાલે । સોઽનન્તમાપ્નોતિ જયં પરત્ર વાગ્યોગવિદ્ દુષ્યતિ ચાપશબ્દૈઃ ।। કઃ ? વાગ્યોગવિદેવ । કુત એતત્ ? યો હિ શબ્દાન્ જાનાત્યપશબ્દાનપ્યસૌ જાનાતિ । યથૈવ હિ શબ્દજ્ઞાને ધર્મઃ, એવમપશબ્દજ્ઞાનેઽપ્યધર્મઃ । અથ વા ભૂયાનધર્મઃ પ્રાપ્નોતિ । ભૂયાંસોઽપશબ્દાઃ, અલ્પીયાંસઃ શબ્દા ઇતિ । એકૈકસ્ય હિ શબ્દસ્ય બહવોઽપભ્રંશઃ । તદ્વથા ગૌરિત્યસ્ય શબ્દસ્ય ગાવી ગોળી ગોતા ગોપોતલિકેત્યાદયો બહવોઽપભ્રંશઃ । અથ યોઽવાગ્યોગવિદ્, અજ્ઞાનં તસ્ય શરણમ્ ।

૨. વૃત્તિસમવાયાર્થો વર્ણનામુપદેશઃ । કિમિદં વૃત્તિસમવાયાર્થ ઇતિ ? । વૃત્તયે સમવાયો વૃત્તિસમવાયઃ । વૃત્ત્યર્થો વા સમવાયો વૃત્તિસમવાયઃ । વૃત્તિપ્રયોજનો વા સમવાયો વૃત્તિસમવાયઃ । કા પુનર્વૃત્તિઃ ? । શાસ્ત્રપ્રવૃત્તિઃ । અથ કઃ સમવાયઃ ? । વર્ણનામાનુપૂર્વ્યેણ સંનિવેશઃ । અથ ક ઉપદેશઃ ? । ઉચ્ચારણમ્ । કુત એતત્ ? । દિશિરુચ્ચારણક્રિયઃ । ઉચ્ચાર્ય હિ વર્ણનાહ- ઉપદિષ્ટા ઇમે વર્ણા ઇતિ ।

પ્ર-૫ (બ) વ્યાકરણાધ્યયનસ્ય મુખ્યપ્રયોજનાનિ ।- ચર્ચો.

(૧૨)

અથવા

પ્ર- ૫ (બ) લક્ષ્યલક્ષણે વ્યાકરણમ્ ।- ચર્ચો.

(૧૨)

— X —

Seat No.: _____

No. of Printed Pages: 2

[74]

Sardar Patel University**M.A. Examination 1st Semester (CBCS) Sanskrit****Tuesday, Date: 07-11-2017, Time: 10:00 a.m. To 01:00 p.m.****PA01CSAN-23: Sahityashastra Natyashastra of Bharata (Adhyay: 1, 2 & 6)****Total Marks: 70****પ્ર-૧ પ્રશ્નનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી ઉત્તર લખો.****(૧૦)**

- (૧) 'અભિનવ ભારતી' ટીકાના કર્તા છે -
 (A) અભિનવમિશ્ર (B) અભિનવગુપ્ત (C) વિષ્ણુગુપ્ત (D) પદ્મગુપ્ત
- (૨) નાટ્યશાસ્ત્રની શ્લોક સંખ્યા કેટલી છે ?
 (A) ૩૬૦૦૦ (B) ૧૮૦૦૦ (C) ૧૨૦૦૦ (D) ૬૦૦૦
- (૩) 'કસ્માત્ ભવન્તો નાટ્યસ્ય વિનાશાય સમુત્થિતાઃ' - આ ઉક્તિ કોણ બોલે છે ?
 (A) દેવો (B) દાનવો (C) બ્રહ્મા (D) ઇન્દ્ર
- (૪) 'નાટ્યવેદ' ની રચના માટે આવશ્યક એવા 'રસ' તત્ત્વનું ગ્રહણ બ્રહ્માજીએ કયા વેદમાંથી કર્યું ?
 (A) ઋગ્વેદ (B) યજુર્વેદ (C) સામવેદ (D) અથર્વવેદ
- (૫) 'ભગવન્ શ્રોતુમિચ્છામો યજનં રઙ્ગસંશ્રયમ્' એ કોની ઉક્તિ છે ?
 (A) બ્રહ્માની (B) દેવોની (C) મુનિઓની (D) દાનવોની
- (૬) ભરતમુનિ પ્રમાણે એક દંડની લંબાઈ છે -
 (A) ચાર હાથ (B) છ હાથ (C) આઠ હાથ (D) બાર હાથ
- (૭) ભરત રસસૂત્રના વ્યાખ્યાકાર નથી -
 (A) ભટ્ટ લોહલટ (B) આચાર્ય શંકુક (C) ભટ્ટ તૌત (D) અભિનવગુપ્ત
- (૮) 'રતિ' સ્થાયિભાવથી ઉત્પન્ન ઉજ્જ્વલવેશાત્મક રસ છે -
 (A) કરુણ (B) અદ્ભુત (C) હાસ્ય (D) શૃંગાર
- (૯) બીભત્સ રસના દેવતા છે -
 (A) કાલ (B) મહાકાલ (C) મહેન્દ્ર (D) બ્રહ્મા
- (૧૦) બધા પ્રેક્ષાગૃહોમાં મધ્યમ નાટ્યગૃહ ઉત્તમ છે, કારણ કે-
 (A) તે વધારે લાંબુ અને પહોળું નથી હોતું.
 (B) પાઠ્ય અને ગેય બરાબર સાંભળી શકાતા નથી.
 (C) પાઠ્ય અને ગેય સુરુપક સાંભળી શકાય છે.
 (D) અવાજ બેસૂરો બની જતો નથી.

પ્ર-૨ ભરતમુનિનું રસસૂત્ર લખી તેની વ્યાખ્યા, વિવિધ આચાર્યોના મતો સમજાવો.**(૧૫)****અથવા****નાટ્યશાસ્ત્રની સંરચના વિષયવસ્તુ સાથે રુપક કરો.****પ્ર-૩ (અ) ગમે તે એક કારિકા સાનુવાદ સમજાવો.****(૦૫)**

- (૧) જગ્રાહ પાઠ્યં ઋગ્વેદાત્ સામખ્યો ગીતમેવ ચ।
 યજુર્વેદાદભિનયાન્ રસાનાથર્વણાદપિ।।

(PTO)

- (૨) ન તજ્ઞાનં ન તચ્છિલ્પં ન સા વિદ્યા ન સા કલા।
નાસૌ યોગો ન તત્ કર્મ નાટ્યેઽસ્મિન્ યન્ન દૃશ્યતે॥

(બ) ભરતમુનિ પ્રમાણે નાટ્યોત્પત્તિની કથા વિસ્તારથી સમજાવો.

(૧૫)

અથવા

(બ) નાટ્યની વૃત્તિઓ સમજાવી નાટ્યનું પ્રયોજન સ્પષ્ટ કરો.

પ્ર-૪ (અ) ગમે તે એક કારિકા સાનુવાદ સમજાવો.

(૦૫)

(૧) દેવાનાન્તુ ભવેજ્જ્યેષ્ઠં નૃપાણાં મધ્યમં ભવેત્।
શેષાણાં પ્રકૃતીનાન્તુ કનીયઃ સંવિધીયતે॥

(૨) એવમુત્થાપયેત્તજ્ઞો વિધિદૃષ્ટેન કર્મણા।
રઙ્ગપીઠસ્ય પાર્શ્વે તુ કર્તવ્યા મત્તવારણી॥

(બ) ગમે તે એક વિશે નોંધ લખો.

(૦૮)

(૧) પ્રેક્ષાગૃહસ્ય ભેદાઃ (૨) રંગપીઠ અને રંગશીર્ષ

પ્ર-૫ (અ) ગમે તે એક કારિકા સાનુવાદ સમજાવો.

(૦૫)

(૧) રતિહાસચ શોકચ ક્રોધોત્સાહૌ ભયં તથા।
જુગુપ્સા વિસ્મયશ્ચેતિ સ્થાયિભાવાઃ પ્રકીર્તિતાઃ॥

(૨) આદિગ્કો વાચિકશ્ચૈવ હ્યાહાર્યઃ સાત્ત્વિકસ્તથા।
ચત્વારોઽભિનયા હોતે વિજ્ઞેયા નાટ્યસંશ્રયાઃ॥

(બ) ગમે તે એક પર ટૂંકનોંધ લખો.

(૦૭)

(૧) સાત્ત્વિકભાવાઃ (૨) વીરસઃ

—X—

(2)

Sardar Patel University

M. A. Examination Ist Semester (CBCS) Sanskrit

Thursday Date: 09/11/2017 Time: 10.00 a.m. to 01.00 p.m.

PA01E SAN21: Itihasa-Purana: Ramayana of Valmiki (Ayodhyakanda, Sarga-1-49)

Total Marks: 70

(10)

પ્ર-૧ બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો (બધા ફરજિયાત):

૧. રામાયણના પાંચમા કાંડનું નામ આપો.
 (A) આયોધ્યાકાંડ (B) બાલકાંડ
 (C) સુન્દરકાંડ (D) યુદ્ધકાંડ
૨. રામાયણની સમીક્ષિત આવૃત્તિ ક્યાંથી પ્રકાશિત થઈ છે ?
 (A) પૂના (B) વડોદરા
 (C) અમદાવાદ (D) પાટણ
૩. અયોધ્યાકાંડના અભ્યાસક્રમ પ્રમાણે મંથરાવૃત્તાંત કયા કયા સર્ગમાં આવે છે.
 (A) સર્ગ-૭ થી ૮ (B) સર્ગ- ૧ થી ૬
 (C) સર્ગ-૨૨ થી ૨૭ (D) સર્ગ-૧૭ થી ૨૨
૪. અયોધ્યાકાંડમાં કુલ સર્ગ સંખ્યા છે—
 (A) ૧૨૧ (B) ૧૩૧
 (C) ૧૧૦ (D) ૧૧૧
૫. તસ્માદુઃખતરં વનમ્। આ ઉક્તિ કોણ બોલે છે ?
 (A) સીતા (B) દશરથ
 (C) કેકેયી (D) રામ
૬. રામાવતાર કયા યુગમાં થયો ?
 (A) દ્વાપર (B) ત્રેતા
 (C) કલિ (D) સત્ય
૭. ઉત્તિષ્ઠ મૂઢે કિં શેષે ભયં ત્વામભિવર્તતે। આ ઉક્તિ કોને ઉદ્દેશીને કહેવાઈ છે ?
 (A) મંથરા (B) કેકેયી
 (C) દશરથ (D) રામ
૮. અયોધ્યાકાંડ મુજબ દેવાસુર-સંગ્રામ કયા પ્રસિદ્ધ નગરમાં થયું હતું.
 (A) વૈજયન્ત (B) વિજયન્ત
 (C) વિજયનગર (D) વિંધ્યનગર
૯. અયોધ્યા નગરીનું કયું નામ પ્રચારમાં આવ્યું હતું ?
 (A) કાશી (B) સંકેત
 (C) સાકેત (D) અયોધ્યાપુરી
૧૦. વાલ્મીકિએ કોના આશીર્વાદથી રામાયણની રચના કરી ?
 (A) બ્રહ્મા (B) વિષ્ણુ
 (C) શિવ (D) નારદ

પ્ર- ૨ રામાયણકાલીન સમાજ વિશે નોંધ લખો.

(૧૬)

અથવા

પ્ર- ૨ વાલ્મીકિરામાયણનો પરિચય આપો.

(૧૬)

પ્ર- ૩ ગમે તે ત્રણ શ્લોકો સાનુવાદ સમજાવો:

(૧૨)

૧. અનસૂયો જિતક્રોધો ન દૃપ્તો ન ચ મત્સરી।
ન ચાવમન્તા ભૂતાનાં ન ચ કાલવશાનુગ: ॥
૨. શારીરો માનસો વાપિ કચ્ચિદેનં ન બાધતે।
સંતાપો વાભિતાપો વા દુર્લભં હિ સદા સુખમ્ ॥
૩. આગમાસ્તે શિવા: સન્તુ સિધ્યન્તુ ચ પરાક્રમા:।
સર્વસંપત્તયો રામ સ્વસ્તિમાનઃ પુત્રક ॥
૪. યો હિ દત્ત્વા દ્વિપશ્રેષ્ઠં કક્ષ્યાયાં કુરુતે મન:।
રજ્જુસ્નેહેન કિં તસ્ય ત્યજત: કુઞ્જરોત્તમમ્ ॥
૫. સ હિ રાજગુણૈર્યુક્તો યુવરાજ: સમીક્ષિત:।
અપિ ચાપિ મયા શિષ્ટૈ: કાર્યં વો ભર્તૃશાસનમ્ ॥

પ્ર- ૪ મંથરાવૃત્તાંત વિશે સવિસ્તર નોંધ લખો.

(૧૬)

અથવા

પ્ર- ૪ રામ, કૌસલ્યા અને લક્ષ્મણના સંવાદ વિશે સવિસ્તર નોંધ લખો.

(૧૬)

પ્ર- ૫ રામના વનગમન વિશે સવિસ્તર નોંધ લખો

(૧૬)

અથવા

પ્ર- ૫ રામ-ગુહ મિલન વિશે સવિસ્તર નોંધ લખો.

(૧૬)

-૦-

— X —

(2)

Sardar Patel University

M. A. Examination Ist Semester (CBCS) Sanskrit

Saturday Date: 11/11/2017 Time: 10.00 a.m. to 01.00 p.m.

PA01ESAN23: Mahakavya: Kiratarjuniyam of Bharavi (Sarga: 1) & Shishupalvadham of Magha (Sarga: 1)

Total Marks: 70

(૧૦)

પ્ર-૧ બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો (બધા ફરજિયાત):

૧. નીચેનામાંથી કિરાતાર્જુનીયમના કર્તા છે—
 (A) માધ (B) શ્રીહર્ષ
 (C) દંડી (D) ભારવિ
૨. નીચેનામાંથી કયો પ્રસંગ કિરાતાર્જુનીયમના પ્રથમસર્ગમાં છે ?
 (A) નારદવર્ણન (B) દુર્યોધનની રાજનીતિનું નિરૂપણ
 (C) શિશુપાલનો સંત્રાસ (D) રાવણની દુષ્ટતાનું બયાન
૩. કિરાતાર્જુનીયમના પ્રથમસર્ગમાં પ્રાયઃકયા છંદનો પ્રયોગ થયો છે ?
 (A) માલિની (B) મંદાકાન્તા
 (C) વંશસ્થ (D) પૃથ્વી
૪. કિરાતાર્જુનીયમ ઉપર મલ્લિનાથસૂરિકૃત ટીકા કઈ છે ?
 (A) ઘણ્ટાપથ (B) છાત્રતોષિણી
 (C) સર્વકષા (D) સુબોધિની
૫. હિતં મનોહારિ ચ દુર્લભં વચઃ । આ ઉક્તિ કોણ બોલે છે ?
 (A) દુર્યોધન (B) યુધિષ્ઠિર
 (C) વનેચર (D) દ્રૌપદી
૬. શિશુપાલવધ પરની દિનકર મિશ્રકૃત ટીકાનું નામ જણાવો.
 (A) સર્વકષા (B) સુબોધ
 (C) સુબોધિની (D) હસન્તી
૭. શિશુપાલવધ મહાકાવ્યના પ્રથમસર્ગમાં કુલ કેટલા શ્લોકો છે ?
 (A) ૭૫ (B) ૬૫
 (C) ૫૫ (D) ૪૬
૮. મહતી એ કોની વીણાનું નામ છે ?
 (A) તુંબરુ (B) વિશ્વાવસુ
 (C) સરસ્વતી (D) નારદ
૯. નીચેનામાંથી કયું પાત્ર શિશુપાલવધમૂના પ્રથમ સર્ગમાં નથી ?
 (A) દ્રૌપદી (B) નારદ
 (C) શ્રીકૃષ્ણ (D) શિશુપાલ
૧૦. નવસર્ગગતે _____ નવશબ્દો ન વિદ્યતે ।
 (A) કાલિદાસે (B) માઘે
 (C) ભારવે (D) બાળભટ્ટે

પ્ર- ૨ મહાકાવ્ય એટલે શું જણાવી તેનાં લક્ષણો વિશે સવિસ્તર નોંધ લખો (૧૪)

અથવા

પ્ર- ૨ પંડિત યુગનાં મહાકાવ્યોની વિશેષતા વિશે સવિસ્તર નોંધ લખો (૧૪)

પ્ર- ૩ (અ) ગમે તે બેનો ગુજરાતીમાં અનુવાદ કરો: (૦૬)

૧. શ્રિયઃકુરૂણામધિપસ્ય પાલનીં પ્રજાસુ વૃત્તિં યમયુદ્ક્તે વેદિતુમ્।
સ વર્ણિલિઙ્ગી વિદિતઃ સમાયયૌ યુધિષ્ઠિરં દ્વૈતવને વનેચરઃ ॥
૨. વિધાય રક્ષાન્પરિતઃ પરેતરાનશઙ્કિતાકારમુપૈતિ શઙ્કિતઃ।
ક્રિયાઽપવર્ગેષ્વનુજીવિસાત્કૃતાઃ કૃતજ્ઞતામસ્ય વદન્તિ સંપદઃ ॥
૩. સુખેન લભ્યા દધતઃ કૃષીવલૈરકૃષ્ટપચ્યા ઇવ સસ્ય સંપદઃ।
વિતન્વતિ ક્ષેમમદેવમાતૃકાશ્ચિરાય તસ્મિન્કુરવશ્ચકાસતિ ॥
૪. સ યૌવરાજ્યે નવયૌવનોદ્ધતં નિધાય દુઃશાસનમિદ્ધશાસનઃ।
મહેષ્વરિત્રોઽનુમતઃ પુરોધસા ધિનોતિ હવ્યેન હિરણ્યરેતસમ્ ॥

પ્ર- ૩ (બ) ગમે તે એક સસંદર્ભ સમજાવો: (૦૩)

૧. સમુત્રયન્ભૂતિમનાર્યસઙ્ગમાદ્વરં વિરોધોઽપિ સમં મહાત્મભિઃ।
૨. અરિષુ હિ વિજયર્થિનઃ ક્ષિતીશા વિદધતિ સોપધિ સંધિદૂષણાનિ।

પ્ર- ૩ (ક) ગમે તે બેનો ગુજરાતીમાં અનુવાદ કરો: (૦૬)

૧. અજસ્રમાસ્ફાલિતવલ્લકીગુણક્ષતોજ્જ્વલાઙ્ગુષ્ઠનખાંશુભિન્નયા।
પુરઃપ્રવાલૈરિવ પૂરિતાઽર્ધયા વિભાન્તમચ્છસ્ફટિકાક્ષમાલયા ॥
૨. અશેષતીર્થોપહૃતાઃ કમણ્ડલોર્નિધાય પાણાવૃષિણાઽભ્યુદીરિતાઃ।
અઘૌઘવિધ્વંસવિધૌ પટીયસીર્નતેન મૂર્ધ્ના હરિરગ્રહીદપઃ ॥
૩. પ્રભુર્ભૂષુર્ભુવનત્રયસ્ય યઃ શિરોઽતિરાગાદ્દશમં ચિકર્તિષુઃ।
અતર્કયદ્વિઘ્નમિવેષ્ટસાહસઃ પ્રસાદમિચ્છાસદૃશં પિનાકિનઃ ॥
૪. વિદાધલીલોચિતદન્તપત્રિકાવિધિત્સયા નૂનમનેન માનિના।
ન જાતુ વૈનાયકમેકમુદ્ધૃતં વિષાળમદ્યાપિ પુનઃ પ્રરોહતિ ॥

પ્ર- ૩ (ડ) ગમે તે એક સસંદર્ભ સમજાવો: (૦૩)

૧. ક્ષણં ક્ષણોત્ક્ષિપ્તગજેન્દ્રકૃત્તિના સ્ફુટોપમં ભૂતિસિતેન શમ્ભુના।
૨. ઋતે રવે ક્ષાલયિતું ક્ષમેત કઃ ક્ષપાતમસ્કાણ્ડમલીમસં નભઃ।

પ્ર- ૪ કિરાતાર્જુનીયમૂના પ્રથમસર્ગમાં આવતા અલંકારો સવિસ્તર વિશે નોંધ લખો. (૧૪)

અથવા

પ્ર- ૪ દ્રૌપદીની ઉક્તિઓ વિશે સવિસ્તર નોંધ લખો (૧૪)

પ્ર- ૫ શિશુપાલવધમૂના પ્રથમ સર્ગમાં આવતા પૌરાણિક સંદર્ભો વિશે નોંધ લખો. (૧૪)

અથવા

પ્ર- ૫ શિશુપાલના પાત્રની વિશેષતા ચર્ચો. (૧૪)

-૦-

(38)

Seat No.: _____

No. of Printed Pages: 2

Sardar Patel University**M.A. Examination 1st Semester (CBCS) (NC) Sanskrit****Tuesday, Date: 14-11-2017, Time: 10:00 a.m. To 01:00 p.m.****PA01SSAN03: Vaidic Sahitya and Sanskriti and Selected Chhandas****Total Marks: 70****પ્ર-૧ બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો :****(૧૦)**

- (૧) વેદત્રયીમાં ગણના નથી તે -
 (A) ઋગ્વેદ (B) યજુર્વેદ (C) સામવેદ (D) અથર્વવેદ
- (૨) વેદના પ્રસિદ્ધ ભાષ્યકાર છે -
 (A) ઉવટ (B) માધવ (C) સાયણ (D) પંડિત સાતવલેકરજી
- (૩) યજુર્વેદની શાખા નથી -
 (A) તૈત્તિરીય (B) મૈત્રાયણી (C) ડક (D) કૌથુમ્બીય
- (૪) 'ગૃહપતિ:' એ કયા દેવતાનું વિશેષણ છે ?
 (A) ઇન્દ્ર (B) અગ્નિ (C) સૂર્ય (D) વરુણ
- (૫) ઈશોપનિષદનો સંબંધ કયા વેદ સાથે છે ?
 (A) ઋગ્વેદ (B) યજુર્વેદ (C) સામવેદ (D) અથર્વવેદ
- (૬) છંદના દરેક ચરણમાં સત્તર અક્ષર ન હોય તેવો છંદ છે -
 (A) શિખરિણી (B) મંદાકાન્તા (C) પૃથ્વી (D) સ્ત્રગ્ધરા
- (૭) છંદમાં વિરામસ્થાનને કહેવાય છે -
 (A) ગણ (B) યતિ (C) ત્રિક્ (D) સ્વર
- (૮) છન્દસ્તુ વેદસ્ય -
 (A) પાદૌ (B) ચક્ષુઃ (C) ઘ્રાણમ્ (D) ક્ષોત્રમ્
- (૯) છન્દશાસ્ત્ર સાથે સંબંધિત આચાર્ય છે -
 (A) વલ્લભાચાર્ય (B) માધવાચાર્ય (C) પિંગલાચાર્ય (D) શંકરાચાર્ય
- (૧૦) 'યમનસમલાગ:' કયા છંદને લાગુ પડે છે ?
 (A) પૃથ્વી (B) મંદાકાન્તા (C) શિખરિણી (D) સ્ત્રગ્ધરા

પ્ર-૨ વૈદિક સાહિત્યનો સમગ્રતયા પરિચય આપો.**(૧૪)****અથવા**

વેદાન્ત એટલે શું ? તે સમજાવી મુખ્ય ઉપનિષદોનો પરિચય આપો.

પ્ર-૩ વેદકાલીન સામાજિક સ્થિતિનું સવિસ્તર વર્ણન કરો.**(૧૬)****અથવા**

નીચેના વિશે નોંધ લખો.

- (૧) વેદાંગ સાહિત્ય (૨) વરુણ દેવતા

(PTO)

પ્ર-૪ ગમે તે બે છંદ ઓળખાવી તેનું બંધારણ જણાવો.

(૧૨)

(૧) યા સૃષ્ટિઃ સ્રષ્ટરાદ્યા વહતિ વિધિહુતં યા હવિર્યા ચ હોત્રી
યે દ્વે કાલં વિધત્તઃ શ્રુતિવિષયગુણા યા સ્થિતા વ્યાપ્ય વિશ્વમ્।
યામાહુઃ સર્વવીજપ્રકૃતિરિતિ યયા પ્રાણિનઃ પ્રાણવન્તઃ
પ્રત્યક્ષાભિઃ પ્રપન્નસ્તનુભિરવતુ વસ્તાભિરદ્યાભિરીશઃ॥

(૨) કશ્ચિત્કાન્તાવિરહગુરુણા સ્વાધિકારાત્પ્રમત્તઃ
શાપેનાસ્તદ્ગમિતમહિમા વર્ષભોગ્યેણ ભર્તુઃ।
યક્ષશ્ચક્રે જનકતનયાસ્નાનપુણ્યોદકેષુ
સ્નિધચ્છાયાતરુષુ વસતિં રામગિર્યાશ્રમેષુ॥

(૩) વિતરતિ ગુરુઃ પ્રાજ્ઞે વિદ્યાં યથૈવ તથા જડે
ન તુ ખલુ તયોજ્ઞાને શક્તિં કરોત્યપહન્તિ રા।
ભવતિ હિ પુનર્ભૂયાન્ ભેદઃ ફલં પ્રતિ તદ્વથા
પ્રભવતિ શુચિવિમ્બગ્રાહે મણિર્ન મુદાદયઃ॥

(૪) મથ્નામિ કૌરવશતં સમરે ન કોપાત્-
દુઃશાસનસ્ય રુધિરં ન પિબામ્યુરસ્તઃ।
સશૂર્ણયામિ ગદયા ન સુયોધનોરુ
સન્ધિં કરૌતુ ભવતાં નૃપતિઃ પળેન॥

પ્ર-૫ નીચેનામાંથી કોઈપણ ત્રણ છંદોનું લક્ષણ આપી સોદહરણ સમજાવો.

(૧૮)

(૧) શિખરિણી (૨) પૃથ્વી (૩) શાર્દૂલવિકીરિત
અથવા

(૪) માલિની

અક્ષરમેળ અને માત્રામેળ છંદ વિશે સવિસ્તર ઉદાહરણ સાથે સમજાવો.

— X —
(2)